

Коргардони сужетҳои чандрасонай

Оксана Силантева

«Дар доираи чандрасонай мо шаклҳои гуногунро барои накли як дoston дар як канал чамъ мекунем»¹, — чунин муайян кардааст махсусияти равиши чандрасонаиро Кевин Молони, фотожурналисти амрикоӣ, муаллифи тахмин ҳазор сужет барои The New York Times, ки беш аз 50-тои он дар саҳифаи аввали расона нашр шудаанд.

Молони лоиҳаи машҳури The New York Times аз соли 2012 — «Snowfall: The Avalanche at Tunnel Creek»ро («Барфбориш: Тарма дар тунели Крик», <http://goo.gl/UNtGVI>)-ро мисол меоварад. Матн, суратҳо, видео, харита ва интерактив ҳама дар як сомона чамъоварӣ шудааст, то ки аз як дostonи комил ҳикоя шавад.

Лоиҳа навоарона буд ва номаш синоними мафҳуми нав шуд. «Барфбориш кардан» («to make a snowfall») — яъне сохтани як сужети рақамӣ бо коргирӣ аз он услубе ки «Таймс» дар лоиҳаҳоаш «Tomato Can Blues» (<http://goo.gl/qNNR2r>) ва «Extra Virgin Suicide» (<http://goo.gl/pCWMxI>) истифода мекунад.

Услуби The New York Times дар ташаккулёбии накли дostonҳои чандрасонай ягона набуд. Дар ҷавоби «Барфбориш» лоиҳа The Guardian «Firestorm» (<http://goo.gl/CgDIIj>) пайдо шуд. Он “камматнтар” аст. Қатори видеоӣ, садоҳо ва инфографика дар монитор мавқеи бештар афзалитнок доранд.

Агар The New York Times мусоҳибаҳои видеоиро дар паҳлуи матни муаллиф мегунҷонад, The Guardian онро дар экрани пурра мегузорад ва имкони дидани планҳои барҷастаи қаҳрамонон, фуру рафтани ба олами эҳсосоташон ва шунидани дostonро аз марҷаи аввал медихад.

Аз нигоҳи дизайн The Guardian тамаркузи бинандаро дар чаҳорҷубаи экран нигоҳ медорад ва барои пасу пеш рафтани маҷбури намекунад.

Ин ду намуна нишон медиҳанд, ки дostonи хуби чандрасонай сохтори мунҷамид надорад. Ба кӣ ва ҷаро ҳикоя мекунем, қаҳрамон кист – инро интиҳоби шакл ва аз кадом кадрҳо иборат будани дoston муайян менамояд.

Тавлиди маънӣ дар пайванди ду кадр

Ба коргардони маводи чандрасонай омӯхтан зарур аст, ки мақоларо на таҳҷо чун таркиби унсурҳои паҳлуи ҳам гузошташуда, балки бояд чун асари комили созандаи маънии томе бубинад, ки сатҳи нави фаҳмиш ва барҳурди эҳсосотро бино менамоянд. Коргардон ҳангоми ҷидани унсурҳо, бо назардошти ҳадаф ва сужет, дар зехн аудиторияро дорад, ки дoston барояш гуфта мешавад.

Қоидаи асосӣ- «муқоисаи ду пораи монтаж бештар на ба ҳосили чамъи онҳо, балки ба эҷоди як асар монанд аст. Ба асар, дар фарқият аз ҳосили чамъ, бо он шабеҳ аст, ки натиҷаи муқоиса сифатан аз ҳар як унсурӣ чамъшавандаи дар алоҳидагӣ гирифташуда, ҳамеша фарқ мекунад». Ба забони содатар, ду кадри паҳлуи ҳам гузошташуда, ҳангоми

¹ Kevin Moloney. Multimedia, Crossmedia, Transmedia... What's in a name? // <http://goo.gl/wwTjWV>.

пайвастан маънӣ, образе меофаранд, ки дар холи ба ҳар кадоме дар алоҳидагӣ нигаристан вучуд надорад. Ин ҳама барои достони чандрасонай дар ҳадди адолат аст. Ҳар як унсури лоиҳа аҳамияти мустақил дорад ва дар холи часпондан ба дигаре бояд образи комил, ҳикояи алоқаманд, тасаввури комили ҳодиса, мавзӯъ, инсон ва масоилро эҷод намояд.

Вайрон шудани ин қоидаҳо дар ҳама ҷо метвон мушоҳида кард;

- тафсири навори видеоӣ ва нашри матн дар қатори роликҳо;
- «навиштаҳои раҳнамо», ки ба хотири ҷалби тавачҷуҳ ба лаҳзаҳои асоси мавод иншо шудаанд, такрори матни асл ;
- матн, такрори амале ки дар суратҳо тасвир шудааст;
- ишора ба мақолоте, ки ҳаҷм ва маънӣ ба мавод намедиханд, ба маводи дигари сомона мебаранд. ;
- такрори мазмуни унсурҳои видеоӣ бо матн, истифодаи матн дар ҷое ки ниёзи бештар ба ҷадвалу диаграммаҳост;
- ворид намудани аудио, ки бори маъноӣ ва эҳсосотӣ надорад.

Инҳо ҳамаҳои маъмулии муаллифони ва муҳаррирони чандрасонай ҳангоми вайрон намудани қоидаҳои монтажи маводи чандрасонай ҳастанд.

Дарки маводи чандрасонай

Муҳаррир бояд дар ёд дошта бошад, ки қорбар экрани мониторо яқлухт дарк мекунад .

Чӣ руҳ медахад, ҳангоме ки муҳаррир кушиш мекунад сужети чандрасонаиро дар дизайни лентаи хабарӣ, як бало карда, ҷой диҳад. Албатта дoston/сужети ба зур дар сутуни миёнаи сомона, ки аз ҷор су бо модулҳои бо он бегона, баннерҳо, сарлавҳаҳои воҳимабори шабақаҳои табодули ҳамшарикон ихоташуда.

Маводи чандрасонаие, ки аз якҷанд унсур иборат аст, пайдост, ки бо модулҳои иловагӣ ва ба таври автоматӣ иловашуда мунҳасир мегардад ва дар натиҷа ҷазои кадр мутлақо иваз мешавад.

«Сомона ҳамин тавр барномарезӣ шудааст» -мегуянд муҳаррирон, чун тавачҷуҳашонро ба он ҷалб менамояд , ки баннерҳои чашмакзанаанда ва даъватҳо барои пайвастан ба шабақаҳои иҷтимоӣ хотири қорбарро парешон ва аз сужет/достоне, ки муаллиф сохтааст, дур мекунад

Маводи чандрасонай бояд бо назардошти қабули яқлухтии кадр таҳия ва қоркард шавад

Онҳо ниёз ба қолабҳои дигар, шабақаҳои модуль ё конструкторони мустақиле доранд, ки моҳияти сужетро ҳикоят кунанд.

То даме, ки технология ва шабақаи ягонаи модуль шакли пешниҳоди ҳар маводро ба муҳаррир фармон медахад, то даме ки муаллиф дар пеши « маъмулан дар сомонаи мо

хамин тавр будааст» мулзам аст ва кушиш мекунад то накл/сужетро дар қолабе, ки барои навигарихост бигунҷонад, мо дostonҳои чашмгир ва муҳими чандрасонаиро нахоҳем дид.

Қиссагӯ (муаллиф) андеша ва қолаби пешниҳоди мавдро идора мекунад. Махз ӯ муайян мекунад, ки фазои эркан чӣ тавр ташкил меёбад, дар кадом лаҳза ин ё он модулиҳои маъноӣ намудор мешаванд. Коргардони чандрасонаӣ онро фикр карда мебарояд, ки гузаришҳо ба абаришораҳо чӣ натиҷа меоранд. Аз ин ру ҳуди сужет бояд ҳукм намояд, ки кадом қолабҳо истифода шаванд, бо кумаки кадом технология ва дар кадом платформа бояд нашр шаванд. Барои ҷо ба ҷо кардани унсурҳо дар фазои экран дизайнер метавонад кумак кунад.

Монтажи (бандубасти) чандрасонаӣ

Сужаи чандрасонаиро чамъоварӣ намуда, онро аз унсурҳои маъноӣ танзим намуда, мо ҳадафи асосӣ- ба истифодабаранда пешниҳод намудани ҳикояи мантиқан устувор ва аз ҷиҳати эмотсионалӣ ғаниеро фаромуш намекунем, ки барояш мароқовар аст.

Сужети «Планшете, ки мо ӯро надидем» ([http://goo. gl/4erTEf](http://goo.gl/4erTEf))

Лоиха дар бораи сохтмони завод оид ба истехсоли планшетҳо дар Қазоқистон аст. Ҳар як хабарӣ дар таймлайн ба тартиб овардашуда дар лентаи одии хабарӣ нашр шуда буд. Азбаски ҳодисаҳои ин сужет тафовути замониӣ зиёд доранд, табиист ки корбари соли 2011 дар ёд надорад, ки соли 2009 чӣ рух дода буд, ки чӣ гуфта буд, чӣ ваъда дода буд, ин ё он қарорро бо чӣ далелу бурҳоне шарҳ дода буд. Зиёд будани порчаҳои иттилоотӣ аз хотираи корбари маъмулӣ донишҳо оид ба ҳодисаҳои муҳимро лағв мекунад. Аммо дар бораи заводи мазкур. Оғози ҳодиса хеле дилгармкунанда буд: иттилоияҳои матбуотӣ, кушодашавии мутантан, суҳанронихо дар бораи ояндаи он дар бозори ҷаҳонӣ ва ғайра. Баъдан майлу рағбат ба мавзуи завод камранг шуд, зеро фаъолияти ҳамаҷузайи якрак барои муҳбирон ҷолибият надорад, вале дертар хабарҳои ташвишвар аз завод расидан гирифтанд: тафтишот, суолҳо ва корҳои ҷустуҷӯӣ

То он даме ки навигарихо аз завод ба хабарҳо аз фаъолияти ҳукумат, фестивалу кушодашавии нуқтаҳои нави тичоратӣ дар лентаи хабарӣ маҳлут мешуданд, қиссаи планшетҳои қазоқӣ ҳам фаромуш мешуд. Танҳо ба тартиби замониӣ танзим шудани унсурҳои ин қисса барои расонидани фикри асосӣ: оғози фаъл маъноӣ расидан ба натиҷаи воқеаҳо надорад, мусоидат намуд.

Таймлайн дар ин ҳолати мушаххас воситаи нишон додан аст, ки чӣ тавр суҳанронихо роҳбарон иваз мешавад, чӣ тавр шавқу шури соҳибқорону мансабдорон ба баёни хушкӣ нозирону муфаттишон табдил меёбад. Тамоми дигар қолабҳо: навор, овоз ва матн дар ин ҳолати мушаххас қори дуҷумдараҷаанд. Интиҳоби қолаби пешниҳоди мавзӯро идеяи асосии сужет муайян мекунад.

КейсИ Obameter (<http://goo.gl/INTog>)

Дорандаи мукофоти Пулитсер барои соли 2009, сомонаи politifact.com, барои лоихаи худ «Obameter» аз услуби монтажи дубора қор гирифт. Журналистон зиёда аз 500 ваъдаи президент Обамро, ки дар маърақаҳои интиҳоботи солҳои 2008 ва 2012 дода буд, чамъ оварда, аз онҳо кадрҳои алоҳида интиҳоб намуда ва иҷро шудан ё нашуданашонро ба >>Оксана Силантьева1<<

мушоҳида гирифтанд. Ҳар як ваъда мутобиқан ишорае аз қабилӣ “ичро шуд”, “ичро нашуд”, “созиш ёфт”, “дар амал аст,” ва “дар гил фуру рафтааст” дорад. Қатори визуалии лоиҳа барои зуд дарк кардани ҳолати ваъда имкон медиҳад. Агар донишмандон тафсилот мароқовар бошад, клик дар болои ҳар унсури лоиҳа маҷмуи маводи журналистӣ оид ба ваъдаи мушаххасро мекушоанд.

Дар асл, муҳаррирони ин лоиҳаи чандрасонаӣ кадрҳои нашршударо дар як сужет овардаанд, ки арзиш ва маъноӣ иловагиро соҳиб шудааст. Дар ин ҷо тартиби замониӣ возеҳ нест, лоиҳа ҷун силсилаи маҷмуаи мураттаби мавзуист

Дар тафовут аз филмҳои мустанади Эсфир Шуб, ки барои тамоши пайдарҳамаи сохта шудаанд, «мантажи дубораи чандрасонаӣ дар лоиҳаи «Obameter» ба қорбар озодии интихоб медиҳад. Қорбар барои равиши дидан озод аст, ки то қадам андоза ва ба қадам маводи мушаххас фуру равад.

Шакл муҳим аст ё мазмун?

Мувозират байни шакли мазмун бо маҳаки дастрасӣ ба ҳадаф хеле осон тафтиш карда мешавад:

- сужет мантиқан алоқаманд аст, лаҳзаҳои мавҳум, номутобик ва то охир нокушода надорад?
- сужет барои қорбар эҳсосбарангез ҳаст; қорбар ғам меҳурад, асбонӣ мешавад, тааҷҷуб мекунад ва шод мешавад?

Ба ин маънӣ тамоми қолабҳои чандрасонаӣ барои расидан ба ин эффе́кт мусоидат менамоянд, вале ҳеҷ вақт худашон, яъне хуб ба худ қолабҳо ҳадаф нестанд.

«Ман инфографика сохтам», «Мо таймлайн нашр кардем», «Ман слайдшоуи ачибе омода намудам», «Дар сомонаи мо метавонед видеоролики интерактивӣ бубинед» — инҳо далеле барои ифтихор нестанд, воситаи обрӯ миёни рақибон дар майдони иттилоотӣ ҳам нестанд. Таваҷҷуҳ кунед, ки агар дар идораи шумо ин қабил ҳарфҳо зуд-зуд шунида мешаванд, ин аломати нахустини тарҷеҳ додани шакл бар мазмун аст.

Оиди консепсияҳои чандрасонаӣ метавонед дар қисми дуҷуми мавод мутолиа кунед.